

KUR FARKLARININ MALİ TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE TMS 21 DOĞRULTUSUNDA HALKA AÇIK ŞİRKETLERDE ÖRNEK UYGULAMALARI

*Hüseyin MERT**
*Göktuğ DUYAR***
*Didem ÖZÇELİK****

Geliş/Received: 12.04.2019

Kabul/Accepted: 23.08.2019

Özet

Kur değişimlerinin muhasebe kayıtlarına alınması ve finansal tablolara aktarılması her ülkenin kendi mevzuatına göre farklılık göstermiş ve buna bağlı olarak uzun süre standardizasyondan uzak kalmıştır. Bu amaçla oluşturulan Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS) 21, ülkemizde de TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri standardı olarak uygulamaya konulmuştur. Bu makalede, ilgili standart ile, yabancı para işlemlerinin kavramsal boyutunun açıklanmasına, yabancı paraya dayalı parasal ve parasal olmayan işlemlerin tasnifinin nasıl yapıldığına ve bunların finansal tablolara olan etkilerinin neler olduğuna yer verilmiş ve farklı sektörlerde faaliyet gösteren halka açık şirketlerden yapılan örneklendirmelerle kur farklarının finansal tablolara etkisi standart kapsamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur, Kur Farkı, Kur Değişim Etkileri, TMS 21
JEL Kodları: M40, M41, M42

THE EFFECT OF CHANGES IN FOREIGN EXCHANGE RATES IN FINANCIAL STATEMENTS AND EXAMPLES ON LISTED COMPANIES UNDER TAS 21

Abstract

The transfer of exchange rates' accounting records to financial statements differed according to the specific legislations of each country, and standardization could not be established for a long period. In order to provide standardization, the International Accounting Standard put IAS 21 into practice internationally, and following the period, the Standard of the Effects of Exchange Rate TAS 21 has been also established in Turkey. In the perspective of the standard, this article explains conceptual dimension of foreign currency transactions, their classification as monetary and non-monetary ones and their effects on the financial statements. Furthermore, the effect of the exchange differences on the financial statements were discussed in the scope of the standard with examples with listed companies from different sectors.

Keywords: Exchange Rate, Changes in Exchange Rate, TMS 21
JEL Classification: M40, M41, M42

* İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi, Okan Üniversitesi, huseyin.mert@okan.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-5391-7865

** SBE Muhasebe ve Denetim Doktora Programı Öğrencisi, Okan Üniversitesi, gokduyar@yahoo.com
ORCID ID: 0000-0003-2246-4909

*** SBE Muhasebe ve Denetim Doktora Programı Öğrencisi, Okan Üniversitesi, didem-ozcelik@hotmail.com
ORCID ID:0000-0002-9273-3142

للشعب المفتوحة الشركات على التكنولوجية التطبيقات وتأثيرات المالي الإطار على العملة فرق س م ت نحو 21

الملخص

التغيرات الطارئة على العملة الصعبة وتسجيلها في سجلات المحاسبة واللوحات المالية يختلف بين دولة وأخرى ونرى بأن ذلك كان دائما بعيدا عن المعايير, لهذا الغرض معايير المحاسبة الدولية (و م س), تم وضعها كمعايير للتطبيق أيضا لتغيرات فرق العملة الصعبة في دولتنا. في هذه وتأثير الفروقات في العملة الصعبة تم البحث في المعايير ذات العلاقة وأبعاد الاعمال للعملة الاجنبية من ناحية الاصطلاحات وكيف تم تصنيف الاعمال المالية المسندة على العملة سواء كانت مستندة على العملة أو غير مستندة على العملة بما يخص الشركات المفتوحة على الشعب وما هو التأثير الحاصل للفرقات في العملة الصعبة على الاطارات المالية ضمن هذه المعايير.

عبارات توضيحية: قيمة العملة الصعبة, فرق القيمة بالعملية الصعبة, تأثيرات التغيرات على سعر العملة الصعبة, ت م س 21
رموز جى: م 40 م 41, م 42

GİRİŞ

1970'lerin başında BrettonWoods'un sabit kur politikasının çöküşünden sonra, açık ekonomilerde kur dalgalanmaları ve bunun yarattığı riskler şirket finansal yönetimlerinde önemli bir yer tutmaya başlamış ve bu durum, işletmelerin finansal tabloları üzerinde önemli etkiler göstermiştir(Mbithi, 2013). Sonuç olarak uluslararası alanda şirketlerin yabancı paralı işlemlerinin sunumunun ve hangi kurlarla yapılması gerektiği konusu net değildi. Bu kapsamda, Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS 21) yayımlanarak ortak bir standardizasyon oluşturulmuş oldu. İlgili standart ile yabancı para ile yapılan işlemlerin finansal tablolarda bulunan diğer unsurlarla birlikte aynı para cinsinden gösterilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Yabancı para ile yapılan her türlü işlem ve bu işlemlere ait muhasebe kayıtlarının tek bir para cinsine çevrilmesi ve raporlarda gösterilmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda, Türkiye'de de uygulamaya alınan TMS 21'in amacı, yabancı para işlemlerinin finansal tablolara nasıl dahil edileceğini ve finansal tablolarda kullanılan para birimine nasıl çevriileceğini düzenlemektir. Hangi döviz kurlarının kullanılacağı ve döviz kurlarındaki değişimin finansal tablolar üzerindeki etkilerinin nasıl raporlanacağı bu standardın temel konularıdır (KGK, 2019).

Bu çalışma, TMS 21 kapsamında döviz ve dövize dayalı işlemlerin ilk muhasebeleştirilmesi, finansal tablolara aktarılması ve sunulması sürecine kadar olan aşamalara değinilerek, döviz kurlarındaki değişimler ve döviz kuru risklerinin finansal tablolar üzerindeki etkilerini göstermeyi amaçlamaktadır.

1. KUR FARKLARININ FİNANSAL TABLOLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1.1. TMS 21 Kur Değişimi Etkileri Standardının Amacı ve Kapsamı

Kur, iki milli para arasındaki değişim oranıdır. Diğer bir ifade ile yabancı paranın milli para cinsinden fiyatıdır (Karluk, 2007). Kur farkı ise, belli bir miktar yabancı para biriminin yerel para birimi ile değiştirilmesi sırasında oluşan alış ve satış kurları arasındaki farktır (Apak, 2018). Bu kapsamda, TMS-21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı'nın amacı da, kur ve kur farklarının, finansal tablolara nasıl dahil edileceğini ve finansal tablolarda kullanılan para birimine nasıl çevriileceğini düzenlemektir (Bulent, 2017).

1.2. Geçerli Para Birimi

Finansal tablolar düzenlenirken, aynı türden para birimi kullanılması gerekliliği göz önünde bulundurulmalı ve işletmeler bu doğrultuda geçerli para birimini belirleyip, finansal tabloları düzenlemelidirler. TMS 21'e göre, kullanılması gereken "geçerli para birimi", işletmenin faaliyet gösterdiği temel ekonomik çevrenin para birimi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, standarda göre geçerli para birimi, doğrudan o ülkenin resmi para birimi olmalıdır. Bu noktada, geçerli para biriminin belirlenmesi bir seçim değil, doğru raporlama yapılabilmesi için zorunlu bir parametredir.

1.3. Parasal Kalemler

TMS 21 kur farklarının belirlenmesi ve muhasebeleştirilmesinde ilgili kalemler, parasal ve parasal olmayan sınıflandırılmıştır. Parasal kalemler, elde tutulan para ile sabit veya belirlenebilir bir tutarda para olarak alınacak veya ödenecek varlık ve borçlar olarak tanımlanırken, belirli bir tutarda para olarak alınamayacak veya ödenmeyecek varlık ve borçlar ise parasal olmayan kalem olarak değerlendirilmektedir (Gürsoy, 2016:4).

1.4. Yurtdışındaki İşletmede Bulunan Net Yatırım

Yurtdışındaki bir işletmenin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun, raporlayan işletmenin finansal tablolarına konsolidasyon, oransal konsolidasyon ya da özkaynak yöntemi ile dahil olabilmesi için, finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrilmesi gerekmektedir (KGK, 2019).

1.5. İlk Muhasebeleştirme

Yabancı para işlemleri, ilgili işlem tarihinde, yabancı para ile geçerli para birimi arasındaki spot kur uygulanmak suretiyle geçerli para birimi cinsinden kayıtlara alınır. İşlem tarihi, ilgili kalemin mali tablolara alınmasının gerekli olduğu ilk tarihtir.

Yabancı para işlemi, yabancı para biriminde gerçekleştirilmiş ya da ödemenin yabancı para biriminde gerçekleştirilmesini gerektiren bir işlem olup, aşağıdaki maddeleri de kapsar:

- İşletmenin, fiyatları yabancı bir para biriminde belirlenen mal ve hizmetleri alıp satması;
- İşletmenin, borç ya da alacak tutarları yabancı bir para biriminde belirlenen kredi alması ya da borç vermesi;
- İşletmenin, yabancı bir para birimi cinsinden varlık iktisap etmesi ya da elden çıkarması ile bu tür yükümlülüklerin doğması veya ifa edilmesi.

Uygulama kolaylığı nedeniyle, işlem tarihindeki gerçek kura yaklaşan bir kurun, örneğin, haftanın ya da ayın ortalama kurunun, o dönem içinde her bir yabancı para biriminde gerçekleşen işlemlerin tümü için kullanılması mümkündür. Bununla birlikte, döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda dönem için ortalama kur kullanılmaz (KGK,2019).

1.6. İzleyen Raporlama Dönemi Sonunda Raporlama

Raporlama döneminin sonu itibariyle yabancı paralı işlemlerin hangi kurdan çevrileceği aşağıdaki hususlara bağlıdır:

- Muhasebe kaleminin parasal olup olmadığı,
- Parasal olmayan kalemlerin tarihi maliyetle mi yoksa gerçeğe uygun değeri üzerinden mi ölçüldüğü.

1.6.1. Parasal Kalemlerin Raporlanması

Her raporlama dönemi sonunda yabancı paralı parasal kalemler kapanış kurundan, diğer bir ifadeyle dönem sonundaki spot kurdan çevrilmektedir. Parasal kalemler (krediler ya da alacaklar vb.) raporlama tarihi itibariyle ödenmiş ya da ödenmemiş olabilmektedir. Raporlama tarihinden önce ödenen parasal kalemler işlemin yapıldığı tarihteki spot kur kullanılarak çevrilmektedir. Raporlama tarihinde ödenmemiş parasal kalemler ise, finansal durum tablosu an itibariyle işletmenin finansal durumunu yansıttığı için, kapanış kurundan çevrilmektedir.

TMS 21, oluşan kur farklarının kâr veya zarar tablosu içinde nasıl belirtileceği konusunda bir yer işaret etmemektedir. Ama raporlama yapılırken, işletme faaliyetleri kapsamında oluşan kur farkları “İşletme Faaliyetlerinden Gelirler ve Giderler” ana başlığının altında; diğer yandan finansman faaliyetleri yani döviz cinsinden ya da dövize endeksli kullanılan yabancı kaynaklardan oluşan kur farkları da “Finansman Faaliyetlerinden Gelir ve Giderler” ana başlığı altında gösterilmektedir.

1.6.2. Parasal Olmayan Kalemlerin Raporlanması

Parasal olmayan kalemler, ilk muhasebeleştirildikleri tarihteki spot döviz kuru üzerinden çevrim yapılarak finansal raporlarda yerini almaktadır. Dolayısıyla dönem sonlarında parasal olmayan kalemler için yeniden çevrim işlemi yapılmamaktadır.

1.6.3. Parasal Kalemlere İlişkin Kur Farkları

Parasal kalemler, elde tutulan para ile sabit veya belirlenebilir bir tutarda para olarak alınacak veya ödenecek varlık ya da borçlar olarak tanımlanmaktadır. Ancak, tüm finansal varlıklar parasal kalemler olarak değerlendirilmemektedir. Örneğin, özkaynaklara dayalı finansal araçlar parasal kalem değildir, çünkü bu varlıklar sabit veya belirlenebilir tutarda para olarak geri alınamazlar.

1.7. Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

TMS 21'e göre, eğer yabancı para birimine dayalı işlemlerden oluşan ve kur farklarının muhasebeleştirilmesinden kaynaklanan kazanç ya da zararlar diğer kapsamlı gelirde muhasebeleştiriliyorsa, bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da diğer kapsamlı gelirde

muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Buna karşın, parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar, kâr ya da zararda muhasebeleştirilirse, bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmının da kâr ya da zararda muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Tablo 1: Parasal/Parasal Olmayan Kalemler

Parasal Kalemler	Parasal Olmayan Kalemler
Nakit	Maddi Duran Varlıklar
Banka Hesapları ve Kredileri	Maddi Olmayan Duran Varlıklar
Teminatlar	Şerefiye
Kıdem Tazminatı Karşılıkları	Sermaye
Gider Tahakkukları	Peşin Ödenen Giderler
Satıcılar	Ortaklara Yapılan Yatırımlar
Ödenecek / İndirilecek Vergi	Stoklar
Borçlanma Senetleri	Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı
Ticari Alacaklar	Gelecek Yıllara Ait Gelirler
Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı	Hisse Senetleri
Alacak Senetleri ve Diğer Alacaklar	Parasal Olmayan Varlık Karşılıkları
Borç Senetleri ve Diğer Borçlar	
Gelir Tahakkukları	
Ertelenmiş Vergi Varlığı/Yükümlülüğü	
Finansal Kiralama Ödemeleri	

Kaynak: Hall, N.; Barden, P. ve Poole, V. 2014. Deloitte iGAAP Volume A Part 2. Lexis Nexis. London: 1546.

2. ÖRNEK UYGULAMALAR (KAP, 2018)

2.1. Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ve Bağlı Ortaklıkları Kur Riski

2.1.1. Geçerli Para Birimi : Amerikan Doları'dır.

Finansal tablolardaki ölçüm kalemi olarak seçilen para birimi hariç bütün para birimleri yabancı para olarak ele alınmaktadır. Böylece, Türkiye Muhasebe Standartları 21 "Yabancı Para Birimi Kur Farkı Değişikliklerinin Etkisi" ne göre, ABD Doları olarak gösterilmeyen işlem ve bakiyeler ABD Doları olarak tekrar hesaplanmıştır. Finansal tablolar TTK'nın 70. maddesi uyarınca Türk Lirası cinsinden sunulmaktadır.

2.1.2. Sunum Para Birimi

Grup'un sunum para birimi TL'dir.

TMS 21 ("Kur Değişimlerinin Etkileri") kapsamında ABD Doları olarak finansal tablolarda;

- Bilanço, bilanço tarihindeki T.C.M.B. ABD Doları/Döviz alış kuru,
- Kar veya zarar ve kapsamlı gelir tablosu aylık ortalama ABD Doları döviz kuru,
- Oluşan kur farkları ise "çevrim farkı" adıyla öz kaynakların unsuru olarak gösterilmektedir.

2.1.3. Yabancı Para Çevrim Farkları

Konsolide finansal tablolar ve dipnotların hazırlanabilmesi amacıyla, TMS 21 uyarınca, ilk etapta Grup'un yasal finansal tablolarındaki parasal bilanço kalemleri bilanço tarihindeki ABD Doları kuruyla; parasal olmayan bilanço kalemleri, gelir ve giderler ile nakit akımları ise işlemin gerçekleştiği tarihin, kuruyla (tarihsel kur) ABD Doları'na çevrilmiş ve çevrim farkı özkaynaklar altında gösterilmiştir.

Yabancı para cinsinden olan işlemlerin çevriminden doğan çevrim karı/zararı ise, kar veya zararda finansman giderleri altında, kur farkı gideri hesabında ve ticari faaliyetlerden kaynaklanan çevrim karı / zararı ise esas faaliyetlerden giderler altında kur farkı gideri hesabında gösterilmektedir.

2.1.4. Türev Olmayan Finansal Araçlar ve Finansal Riskten Korunma Muhasebesi

2018 itibarıyla, yatırım finansmanı için kullanılan Japon Yeni, İsviçre Frangı ve Avro para birimlerinden olan uzun vadeli krediler, gerçekleşme olasılığı yüksek aynı cins döviz gelirleri

neniyle maruz kalınan kur riskine karşı korunma aracı olarak tanımlanmıştır. Bu kredilerden doğan gerçekleşmemiş kur farkı diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmektedir.

2.1.5. THY 2018 İlk Çeyreğinde Gerçekleşen Verileri İncelediğimizde

Türk Hava Yolları 2018 yılının ilk çeyreğinde 314 milyon TL (86 milyon ABD Doları) ana ortaklık net dönem zararı açıklamıştır.

THY'nin ilk çeyrek sonu itibariyle net borcu 26,3 milyar TL seviyesindedir. Türk Hava Yolları'nın finansal borçlarının yüzde 78,6'sı uzun vadeli finansal kiralama işlemlerinden oluşmaktadır.

Şirketin 2018 birinci çeyrek itibariyle net yabancı para açık pozisyonu 18 milyar TL'dir. Bu tutarın 8,6 milyar TL'si Euro, 9,4 milyar TL'si Japon Yeni cinsindedir. Hesaplarını dolar cinsinden kaydeden THY, ABD Doları'nın Japon Yeni ve Avro'ya karşı değer kaybetmesinden olumsuz etkilenmektedir. Şirket, Tablo 2'de görüleceği üzere ilk çeyrekte 361 milyon TL kur farkı gideri kaydetmiştir.

Tablo 2: Finansman Giderleri

Finansman Giderleri	1 Ocak-31 Mart 2018
Kur Farkı Zararları Net	361
Finansal kiralama faiz gideri	207
Türev işlemler makul değer fark zararları, net	42
Uçak alımına ilişkin ön ödeme reeskont faiz giderleri	38
Kıdem tazminatı faiz maliyeti	13
Uçak finansmanı giderleri	11
Diğer finansal giderler	5
Toplam	677

THY türev araçları kullanarak olası risklerden korunma politikası uygulayan firmalar arasında sayılabilir. 31 Mart 2018 tarihinde Grup'un türev finansal araç varlık ve yükümlülükleri Tablo 3'deki gibidir:

Tablo 3: Grubun Türev Finansal Araç Varlık ve Yükümlülükleri

	31.03.2018
Türev finansal varlıklar	
Çapraz kur nakit akım riskinden koruma amaçlı türev araçlar	47
Türev finansal yükümlülükler	
Çapraz kur nakit akım riskinden koruma amaçlı türev araçlar	326

Yabancı para cinsinden işlemler, kur riskinin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Grup'un yabancı para cinsinden parasal ve parasal olmayan varlıklarının ve parasal ve parasal olmayan yükümlülüklerinin bilanço tarihi itibariyle dağılımı Tablo 4'deki gibidir:

Tablo 4: Parasal ve Parasal Olmayan Yükümlülüklerin Bilanço Dağılımı

	31.03.2018					
	TOPLAM (TL)	TL	AVRO (TL)	JPY (TL)	CHF (TL)	Diğer (TL)
1.Dönen Varlıklar	11.546	1.282	7.950	41	62	2.211
2.Duran Varlıklar	641	209	396	-	-	36
3.Toplam Varlıklar	12.187	1.491	8.346	41	62	2.247
4.Kısa Vadeli Yükümlülükler	9.299	5.076	1.101	1.966	939	217
5.Uzun Vadeli Yükümlülükler	20.880	516	882	13810	5.672	-
6.Toplam Yükümlülükler	30.179	5.592	1.983	15.776	6.611	217
7.Net Yabancı Para Varlık / (Yükümlülük) Pozisyonu	(17.992)	(4.101)	6.363	(15.735)	(6.549)	2.030
8.Parasal Kalemler Net Yabancı Para Varlık / Yükümlülük) Pozisyonu	(19.354)	(4.045)	5.515	(15.760)	(6.571)	1.507

2.1.6. Kur Riskine Duyarlılık

Grup, başlıca, TL, AVRO, JPY ve CHF cinsinden kur riskine maruz kalmaktadır. Aşağıdaki tablo Grup'un, TL, Avro, JPY ve CHF kurlarındaki yüzde 10'luk artışa ve azalışa olan duyarlılığını göstermektedir Pozitif değer, kar/zararda ve diğer özkaynak kalemlerindeki artışı ifade eder.

Tablo 5: Vergi Öncesi K/Z Risk Yönetimi Yabancı Para Pozisyonu

	31.03.2018	
	Yüzde 10 Değer Kazanması	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi
TL Net Etki	(410)	410
Avro Net Etki	636	(636)
JPY Net Etki	(1.574)	1.574
CHF Net Etki	(655)	655
Diğer Net Etki	203	(203)
Toplam	(1.800)	1.800

2.2. Tofaş Türk Otomobil Fabrikası Anonim Şirketi Kur Riski

2.2.1. Geçerli ve Sunum Para Birimi

Şirketin geçerli ve sunum para birimi TL'dir. TMS 21 ("Kur Değişimlerinin Etkileri") kapsamında ABD Doları ve Avro işlemler, işlem tarihlerinde geçerli olan döviz kurları üzerinden çevrilmiştir. Yabancı paraya dayalı bu parasal varlık ve yükümlülükler, bilanço tarihinde geçerli olan döviz kurları kullanılarak çevrilmiştir.

2.2.2. Yabancı Para Çevrim Farkları

Yabancı para cinsinden olan işlemlerin çevriminden doğan kur farkı geliri veya gideri konsolide kar ya da zarar tablosuna yansıtılmıştır.

2.2.3. TOFAŞ'ın 2018 ilk çeyreğinde gerçekleşen verilerini incelediğimizde

TOFAŞ 2018 yılının ilk çeyreğinde 324 milyon TL konsolide net dönem karı açıklamıştır. Şirketin ilk çeyrek sonu itibarıyla toplam borcu 10,1 milyar TL seviyesindedir. Şirketin borçlarının yüzde 36'sı uzun vadeli yükümlülüklerden oluşmaktadır. Şirketin 2018 birinci çeyrek itibarıyla net yabancı para açık pozisyonu ise 2,4 milyar TL'dir.

Şirketin Avro cinsinden uzun vadeli kredileri üzerindeki kur dalgalanmalarına ilişkin kur riski Fiat ve PSA şirketleri tarafından üstlenilmiştir. Bu krediler hariç şirketin net yabancı para uzun pozisyonu 301 milyon TL'dir.

Şirketin 267 milyon TL kambiyo geliri ve 234 milyon TL kambiyo zararı bulunmaktadır. Kambiyo zararları bulunmasına rağmen net 33 milyon TL kur farkı geliri bulunmaktadır. Bu durum şirket karlılığını olumlu yönde etkilemiştir.

TOFAŞ türev araçları kullanarak olası risklerden korunma politikası uygulayan firmalar arasında sayılabilir. 31 Mart 2018 tarihinde şirketin türev finansal araç varlıkları net 6.4 milyon TL'dir.

Yabancı para cinsinden işlemler, kur riskinin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Şirketin yabancı para cinsinden parasal ve parasal olmayan varlıklarının ve parasal ve parasal olmayan yükümlülüklerinin bilanço tarihi itibarıyla dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 6: Parasal ve Parasal Olmayan Yükümlülüklerin Bilanço Dağılımı

31.03.2018	Döviz Pozisyonu Tablosu TL Karşılığı (Milyon TL)	ABD Doları	AVRO
Dönen Varlıklar	2.604	-	534
Duran Varlıklar	68	-	13
Toplam Varlıklar	2.672	-	548
Kısa Vadeli Yükümlülükler	(3.020)	-	(619)
Uzun Vadeli Yükümlülükler	(2.143)	-	(432)
Toplam Yükümlülükler	(5.163)	-	(1051)
Net Yabancı Para Varlık /Yükümlülük Pozisyonu	(2.451)	-	(503)
Parasal Kalemler Net Yabancı Para Varlık /Yükümlülük Pozisyonu	(2.864)	-	(579)

2.2.4. Kur Riskine Duyarlılık

Şirket, ağırlıklı olarak Avro olmak üzere, Avro ve ABD Doları üzerinden kur riskine maruz kalmaktadır. Tablo 7 şirketin, kurlardaki yüzde 10'luk artışa ve azalışa olan duyarlılığını göstermektedir Pozitif değer, kar/zararda ve diğer özkaynak kalemlerindeki artış ifade etmektedir.

Tablo 7: Vergi Öncesi K/Z Risk Yönetimi Yabancı Para Pozisyonu

	31.03.2018			
	Kar/Zarar		Özkaynaklar	
	Yüzde 10 Değer Kazanması (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kazanması (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi (Bin TL)
1- ABD Doları Net Etki	5.260	(5.260)	-	-
2- Avro Net Etki	36.427	(36.427)	330.266	(330.266)
3-Diğer	(18)	18		
Toplam	41.669	(41.669)	330.266	(330.266)

2.3. Alarko Carrier Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Kur Riski

2.3.1. Geçerli ve Sunum Para Birimi

Şirket'in fonksiyonel ve sunum para birimi TL'dir.

TMS 21 ("Kur Değişimlerinin Etkileri") kapsamında ABD Doları, Avro ve İngiliz Sterlini (GBP) işlemler, işlem tarihlerinde geçerli olan döviz kurları üzerinden çevrilmiştir. Yabancı paraya dayalı bu parasal varlık ve yükümlülükler, bilanço tarihinde geçerli olan döviz kurları kullanılarak çevrilmiştir.

2.3.2. Yabancı Para Çevrim Farkları

Yabancı para cinsinden olan işlemlerin çevriminden doğan kur farkı geliri veya gideri konsolide kar ya da zarar tablosuna yansıtılmıştır.

2.3.3. Alarko Carrier'ın 2018 ilk çeyreğinde gerçekleşen verilerini incelediğimizde

Şirket 2018 yılının ilk çeyreğinde 8.5 milyon TL net dönem karı açıklamıştır. Şirketin ilk çeyrek sonu itibarıyla borcu 148 milyon TL seviyesindedir. Şirketin finansal borçlarının yüzde 86'sı kısa vadeli yükümlülüklerden oluşmaktadır.

Şirketin 2018 birinci çeyrek itibarıyla net yabancı para pozisyonu 12 milyon TL'dir. Bu tutarın içerisinde, ABD Doları ve GBP pozisyonları sırasıyla, 979 bin ABD Doları ve 9 bin GBP açık pozisyon vermesine rağmen, şirketin hesaplarındaki Avro varlıklardan dolayı toplamda açık döviz pozisyonu bulunmamaktadır.

Şirket, hem ithalat hem de ihracat yapmaktadır. İlk çeyrekte TL karşılığı ihracat 16 milyon TL olmasına karşın ithalat 68 milyon TL ile çok daha fazladır ve dolayısıyla döviz açığı oluşması beklenmektedir. Ancak, şirketin türev araçlar kullanması ve döviz cinsinden varlıklara sahip olması bu durumu engellemektedir.

Şirket olası kur risklerinden korunmak amacıyla forward türev aracını kullanmıştır. 31 Mart 2018 tarihinde şirketin kısa vadeli türev finansal araç yükümlülükleri 104 bin TL'dir.

Şirketin yabancı para cinsinden parasal ve parasal olmayan varlıklarının ve parasal ve parasal olmayan yükümlülüklerinin bilanço tarihi itibarıyla dağılımı Tablo 8'deki gibidir:

Tablo 8: Parasal ve Parasal Olmayan Yükümlülüklerin Bilanço Dağılımı

31.03.2018	Döviz Pozisyonu			
	Tablosu TL Karşılığı (Bin TL)	ABD Doları	AVRO	GBP
Dönen Varlıklar	59.789	5.621	7.722	-
Duran Varlıklar	-	-	-	-
Toplam Varlıklar	59.789	5.621	7.722	-
Kısa Vadeli Yükümlülükler	40.345	6.601	2.922	9
Uzun Vadeli Yükümlülükler	-	-	-	-
Toplam Yükümlülükler	40.345	6.601	2.922	-
Net Yabancı Para Varlık /Yükümlülük Pozisyonu	12.143	(979)	4.800	9
Parasal Kalemler Net Yabancı Para Varlık /Yükümlülük Pozisyonu	19.443	(979)	4.800	(9)

2.3.4. Kur Riskine Duyarlılık

Şirket, Avro ve ABD Doları üzerinden kur artış riskine maruz kalmaktadır. Tablo 9 şirketin, kurlardaki yüzde 10'luk artışa ve azalışa olan duyarlılığını göstermektedir Pozitif değer, kar/zararda ve diğer özkaynak kalemlerindeki artışı ifade etmektedir.

Tablo 9: Vergi Öncesi K/Z Risk Yönetimi Yabancı Para Pozisyonu

	31.03.2018			
	Kar/Zarar		Özkaynaklar	
	Yüzde 10 Değer Kazanması (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kazanması (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi (Bin TL)
1- ABD Doları Net Etki	(386)	386	-	-
2- Avro Net Etki	(2.336)	2.336	-	-
Toplam	(2.722)	2.722	-	-

2.4. Coca Cola İçecek Anonim Şirketi Kur Riski

2.4.1. Geçerli ve Sunum Para Birimi

Şirket'in fonksiyonel ve sunum para birimi TL'dir.

TMS 21 ("Kur Değişimlerinin Etkileri") kapsamında ABD Doları ve Avro işlemler, işlem tarihlerinde geçerli olan döviz kurları üzerinden çevrilmiştir. Şirketin Türkiye'de yerleşik ortaklıklarında yabancı para cinsinden finansal durum tablosu kalemlerinin TL'ye çevrilmesinde bilanço tarihinde geçerli olan TCMB resmi döviz alış kuru, gelir tablosunda ise dönem içinde oluşan ortalama kur esas alınmıştır. Yabancı ülkelerde faaliyet gösteren bağlı ortaklıklarda ise, finansal durum tablosunun çevrilmesinde bilanço tarihinde geçerli olan döviz kurları, kar veya zarar tablosu çevriminde ise ilgili dönemin ortalama döviz kuru esas alınmıştır.

2.4.2. Yabancı Para Çevrim Farkları

Yabancı para cinsinden olan işlemlerin çevriminden doğan kur farkı geliri veya gideri, konsolide kar ya da zarar tablosuna yansıtılmıştır. Yabancı ülkelerde faaliyet gösteren bağlı ortaklıkların, kapanış ve ortalama kur kullanımı sonucu ortaya çıkan kur farkları özkaynaklar içerisindeki yabancı para çevrim farkları kalemi altına yansıtılmıştır.

2.4.3. Türev Olmayan Finansal Araçlar ve Finansal Riskten Korunma Muhasebesi

2018 ilk çeyrek itibarıyla ABD Doları ve Avro para birimlerinde mal alımı satımı yapması, banka kredisi kullanması ve vadeli / vadesiz mevduat bulundurmasından dolayı yabancı para riski

bulunmaktadır. Şirket yabancı para varlık ve yükümlülüklerini dengede tutmaya çalışarak riskini yönetmeye çalışmaktadır.

2.4.4. Coca Cola İçecek'in 2018 ilk çeyreğinde gerçekleşen verilerini incelediğimizde

Şirket 2018 yılının ilk çeyreğinde 63 milyon TL net dönem zararı açıklamıştır. Şirketin ilk çeyrek sonu itibariyle finansal borçlarının toplamı 6,3 milyar TL olup, borcun yüzde 52'si uzun vadeli yükümlülüklerden oluşmaktadır. Şirketin net borcu ise 2.2 milyar TL seviyesindedir.

Şirketin döviz cinsinden finansal borçlardan doğan net 270 milyon TL kur farkı zararı bulunmaktadır. Bu durum şirket karlılığını olumsuz yönde etkilemiştir.

Coca Cola İçecek A.Ş. türev araçları kullanarak olası risklerden korunma politikası uygulayan firmalar arasında sayılabilir. 31 Mart 2018 tarihinde şirketin swap işlemlerinden kaynaklanan net finansal araçları 626 milyon TL'dir.

Şirketin 2018 birinci çeyrek itibariyle net açık yabancı para pozisyonu 2.7 milyar TL'dir. Bu tutarın 1.8 milyar TL'si ABD Doları ve 874 milyon TL'si Avro pozisyonlarından oluşmaktadır. Şirketin yabancı para cinsinden parasal ve parasal olmayan varlıklarının ve parasal ve parasal olmayan yükümlülüklerinin bilanço tarihi itibariyle dağılımı Tablo 10'daki gibidir:

Tablo 10: Parasal ve Parasal Olmayan Yükümlülüklerin Bilanço Dağılımı

31.03.2018	Döviz Pozisyonu Tablosu TL Karşılığı (Milyon TL)	ABD Doları	AVRO
Dönen Varlıklar	3.217	3.212	5
Duran Varlıklar	5	-	5
Toplam Varlıklar	3.223	3.212	10
Kısa Vadeli Yükümlülükler	3.146	2.802	343
Uzun Vadeli Yükümlülükler	3.395	2.855	540
Toplam Yükümlülükler	6.542	5.657	884
Net Yabancı Para Varlık /Yükümlülük Pozisyonu	(2.726)	(1.852)	(874)
Parasal Kalemler Net Yabancı Para Varlık /Yükümlülük Pozisyonu	(3.326)	(2.447)	(879)

2.4.5 Kur Riskine Duyarlılık

Şirket, Avro ve ABD Doları üzerinden kur artış riskine maruz kalmaktadır. Tablo 11 şirketin, kurlardaki yüzde 10'luk artışa ve azalışa olan duyarlılığını göstermektedir Pozitif değer, kar/zararda ve diğer özkaynak kalemlerindeki artışı ifade etmektedir.

Tablo 11: Vergi Öncesi K/Z Risk Yönetimi Yabancı Para Pozisyonu

	31.03.2018			
	Kar/Zarar		Özkaynaklar	
	Yüzde 10 Değer Kazanması (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kazanması (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi (Bin TL)
1- ABD Doları Net Etki	(244)	244	-	-
2- Avro Net Etki	(87)	87	-	-
Toplam	(331)	331	-	-

2.5. Çelebi Hava Servisi Anonim Şirketi Kur Riski

2.5.1. Geçerli ve Sunum Para Birimi

Şirketin geçerli para birimi, grup bünyesinde yer alan şirketlerin operasyonlarını sürdürdükleri temel ekonomik ortamda geçerli olan para birimidir. Sunum para birimi ise TL'dir. TMS 21 ("Kur Değişimlerinin Etkileri") kapsamında döviz işlemleri, işlem tarihlerinde geçerli olan döviz kurları üzerinden çevrilmiştir. Konsolidasyon kapsamındaki yabancı ortaklıkların varlık ve yükümlülükleri konsolide finansal durum tablosu tarihindeki döviz kuru, gelir ve giderler ortalama döviz kuru kullanılarak Türk Lirası'na çevrilmiştir.

2.5.2. Yabancı Para Çevrim Farkları

Yabancı para cinsinden olan işlemlerin çevriminden doğan kur farkı geliri veya gideri konsolide kar ya da zarar tablosuna yansıtılmıştır. Yabancı ortaklıkların kapanış ve ortalama kur kullanımını sonucu ortaya çıkan kur farkları özkaynaklar içerisindeki yabancı para çevrim farkları hesabı altında takip edilmektedir.

2.5.3. Çelebi Hava Servisi A.Ş.'nin 2018 İlk Çeyreğinde Gerçekleşen Veriler İncelendiğinde

Şirket 2018 yılının ilk çeyreğinde 9 milyon TL konsolide net dönem karı açıklamıştır. İlk çeyrek sonu itibarıyla net borcu 215 milyon TL seviyesindedir. Şirketin 2018 birinci çeyrek itibarıyla net yabancı para açık pozisyonu ise 157 milyon TL'dir.

Şirket çok sayıda para birimi ile yaptığı operasyonları nedeniyle döviz kuru riskine maruz kalmaktadır. Bu riski azaltmak amacı ile para birimlerinin çapraz veya TL'na karşı pozisyonlarının toplam özkaynak tutarına oranları belli sınırlar içerisinde tutulmaya çalışılmaktadır.

Şirketin 7.9 milyon TL kambiyo geliri ve 23 milyon TL kur farkı gideri bulunmaktadır. Bu durum şirket karlılığını olumsuz yönde etkilemektedir.

Şirket türev araçları kullanarak olası risklerden korunma politikası uygulayan firmalar arasında sayılabilir. Şirket ağırlıklı olarak vadeli döviz işlemlerini tercih etmektedir.

Yabancı para cinsinden işlemler, kur riskinin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Şirketin yabancı para cinsinden parasal ve parasal olmayan varlıklarının ve parasal ve parasal olmayan yükümlülüklerinin bilanço tarihi itibarıyla dağılımı Tablo 12'deki gibidir:

Tablo 12: Parasal ve Parasal Olmayan Yükümlülüklerin Bilanço Dağılımı

31.03.2018	Döviz Pozisyonu	ABD Doları	AVRO	GBP
	Tablosu TL Karşılığı (Milyon TL)			
Dönen Varlıklar	164	6	28	-
Duran Varlıklar	-	-	-	-
Toplam Varlıklar	164	6	28	-
Kısa Vadeli Yükümlülükler	(158)	-	(31)	-
Uzun Vadeli Yükümlülükler	(163)	-	(33)	-
Toplam Yükümlülükler	(321)	-	(65)	-
Net Yabancı Para Varlık /Yükümlülük Pozisyonu	(157)	-	(36)	-
Parasal Kalemler Net Yabancı Para Varlık /Yükümlülük Pozisyonu	(157)	-	(36)	-

2.5.4. Kur Riskine Duyarlılık

Şirket, ağırlıklı olarak Avro olmak üzere, Avro ve ABD Doları üzerinden kur riskine maruz kalmaktadır. Tablo 13 şirketin, kurlardaki yüzde 10'luk artışa ve azalışa olan duyarlılığını göstermektedir Pozitif değer, kar/zararda ve diğer özkaynak kalemlerindeki artışı ifade etmektedir.

Tablo 13: Vergi Öncesi K/Z Risk Yönetimi Yabancı Para Pozisyonu

	31.03.2018			
	Kar/Zarar		Özkaynaklar	
	Yüzde 10 Değer Kazanması (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kazanması (Bin TL)	Yüzde 10 Değer Kaybetmesi (Bin TL)
1- ABD Doları Net Etki	(2)	2	-	-
2- Avro Net Etki	(17)	17	-	-
Toplam	(19)	19	-	-

SONUÇ

İşletmelerin yapmış oldukları yabancı para işlemlerinden doğan kur farkları finansal tablolarına önemli derecede etki etmektedir. İlgili işlemlerin bir standarda oturtulması amacıyla oluşturulan TMS 21, bu kapsamda şirketlerin finansal tablolarının geçerli para birimlerine uygun olarak hazırlanması gerektiğini belirtmektedir. Ortaya çıkan bu durum, ilgili işletmelerin kar / zarar durum tespitinin yapılması noktasında önem arz etmektedir.

İlgili örneklerde görüldüğü üzere, farklı sektörlerde faaliyet gösteren şirketler, ağırlıklı olarak, döviz cinsinden varlıklardan daha çok, kısa ve uzun vadeli döviz yükümlülüklerine sahip bulunmaktadır. Bu durum, artan döviz kuru değişimlerinin olduğu ortamda oluşan kur farkı giderlerinden dolayı, şirketlerin bilançolarını ve gelir tablolarını negatif yönde etkilemektedir. Aynı zamanda, özellikle gelirleri TL cinsinden olan şirketler, döviz yükümlülük risklerini türev araçlar ile azaltma yoluna gitmedikleri durumlarda, net döviz pozisyonlarında daha çok açıkla karşılaşmakta ve kur dalgalanmalarında daha kırılgan kalmaktadırlar. Bu kapsamda, şirketlerin finansal tablolarını olumsuz yönde etkileyen döviz yükümlülükleri, işletmelerin sürekliliğini de riske sokmakta ve yüksek kur artışlarında finansal tablolarının daha olumsuz bir yönde etkileneceğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, TMS 21 kapsamında “Kur Farkı Etkileri”nin farklı sektörlerden şirketler üzerinde incelendiği bu çalışmada, kur farklarının şirketlerin finansal tablolarında önemli derecede etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle döviz kuru artışlarının finansal tablolar üzerinde yarattığı olumsuz sonuçların düzeltilmesi amacı ile şirketlerin mali tablolarında bir takım düzeltmelere gitmeleri gerektiği gözükmektedir. Bunun için şirketlerin döviz yükümlülüklerini tekrardan gözden geçirmeleriyle beraber, devletin mali mevzuatta yapılabileceği değişiklik ve yenilikler, şirketlerin finansal durumunun kur dalgalanmalarından daha az etkilenecek duruma gelmesine ve sürdürülebilirliklerinin olumsuz yönde etkilenmemesine katkı sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Apak, T. (2018). “Mal veya Hizmet Teslimine Bağlı Olarak Lehe veya Aleyhe Oluşan Kur Farkının KDV Açısından Değerlendirilmesi”, www.alomaliye.com (Erişim Tarihi: 08. 03.2019).
- Bülent, K. (2017). “TMS-21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı Kapsamında Finansal Tabloların Çevrimi”, www.gureli.com.tr (Erişim Tarihi: 15.03.2019).
- Çatıkkaş, Ö. ve Çalış, Y.E. (2008). “Kur Değişimi Etkilerinin Türkiye Muhasebe Standardına Göre Muhasebeleştirilmesi İlkeleri”. *E-Yaklaşım*, Sayı 56, Mart 2008, www.yaklaşım.com.tr (Erişim Tarihi: 01.04.2019).
- Çetin, Ş. (2014). “Yabancı Para ile Yapılan İşlemlerde Oluşan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi. *İSMMMO Mali Çözüm*, Cilt 125, 183-190.
- Gürsoy, A. (2016). “Kur Farklarının Finansal Tablolar Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi”. *Muhasebe ve Denetim Dünyası Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 4.
- Hall, N., Barden, P. ve Poole, V. (2014). Deloitte iGAAP Volume A Part 2. *Lexis Nexis*. London, 1546.
- International Accounting Standards (IAS). (2018). www.iasplus.com (Erişim Tarihi: 04.04.2019).
- International Financial Reporting Standards (IFRS). (2008). *International Accounting Standards Committee Foundation (IASCF)*.
- Karlık, R. (2007). “Uluslararası Ekonomi, Teori ve Politika”. *Beta Basım Yayın Dağıtım, Genişletilmiş*, Sayı 7.
- Kamu Gözetimi Kurumu (KGK). (2019). “Türkiye Muhasebe Standartları”, www.kgk.gov.tr. (Erişim Tarihi: 07.03.2019).
- Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP). (2018). www.kap.org.tr (Erişim Tarihi: 16. 03. 2019).
- Mbithi, M.A. (2013). “The Effect of Foreign Exchange Rates on the Financial Performance of Firms Listed at the Nairobi Securities Exchange”. *University of Nairobi*.